

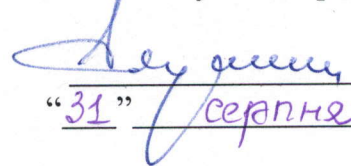
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ДМИТРА МОТОРНОГО

Кафедра «Бізнес-консалтинг та міжнародний туризм»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, к.е.н., доцент

 Сергій КАРМАН
«31» серпня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Економіка неприбуткових організацій»

для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

за ОПП «Публічне управління та адміністрування»

(на основі освітнього рівня «Бакалавр»)

факультет економіки та бізнесу

2021 - 2022 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка неприбуткових організацій» для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» за ОПП «Публічне управління та адміністрування» (на основі освітнього рівня «Бакалавр» – Мелітополь, ТДАТУ – 14 с.

Розробник: к.е.н., доц. Тетяна ПОПОВА

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Бізнес-консалтинг та міжнародний туризм»

Протокол від 31 серпня 2021 року № 1
Завідувач кафедри «Бізнес-консалтинг та міжнародний туризм»

к.е.н, доц. Сергій КАРМАН

Схвалено методичною комісією факультету економіки та бізнесу для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» за ОПП «Публічне управління та адміністрування» (на основі освітнього рівня «Бакалавр»)

Протокол від 2 вересня 2021 р. № 1
Голова, доц. Анна КОСТЯКОВА

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів 4	Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування» (шифр і назва)	За вибором студента	
Загальна кількість годин – 120 годин	Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»	Курс	Семестр
Змістових модулів – 2		М2-й	3-й
Тижневе навантаження: аудиторних занять – 4 год. самостійної роботи студента – 11 год.	Ступінь вищої освіти: «Магістр»	Вид занять	Кількість годин
		Лекції	16 год.
		Практичні заняття	16 год
		Семінарські заняття	-
		Самостійна робота.	88 год.
		Форма контролю: Диференційований залік	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни: формування у студентів розуміння теоретичних та практичних аспектів функціонування неприбуткових організацій (НПО), усвідомлення їх ролі у забезпеченні товарами і послугами суспільства та ролі у соціальному та економічному розвитку країни.

Предмет дисципліни: відносини між неприбутковими організаціями, державою та сектором бізнесу з урахуванням особливостей їх функціонування та закономірностей розвитку ринкової економіки.

Завдання дисципліни полягають у вивченні: теоретичних та практичних аспектів розвитку неприбуткових організацій (НПО); структури та видів діяльності НПО; засобів і потенціалу функціонування НПО, підходів до регулювання третього сектора; механізмів управління НПО; особливостей фінансування НПО; соціальної та економічної значущості у вигляді оцінки ефективності функціонування; напрямів і пріоритетів розвитку НПО в ринкових умовах.

Результати навчання-компетентності (з урахуванням soft skills)

Після освоєння дисципліни студенти повинні мати наступні компетенції:

- **загальні:** базові загальні знання; здатність до навчання, навички управління інформацією, міжособистісні навички та уміння; дослідницькі навички і уміння;

- **глобальні:** знання особливостей та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку, здатність критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

- Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми **спеціальні (фахові):**

знати:

- закономірності та сучасні тенденції розвитку НПО;
- ключові теоретичні моделі розвитку НПО;
- передумови та фактори становлення НПО;
- типи та види діяльності НПО;
- концепції громадянського суспільства та соціального капіталу, їх взаємозв'язок із концепцією НПО;
- механізми функціонування НПО;
- соціальні та економічні виміри діяльності НПО;
- проблеми і перспективи розвитку НПО.

вміти:

- аналізувати диспозиції та глибину взаємодії НПО та інших секторів;

- оцінювати ефективність функціонування НПО;
- досліджувати структуру НПО та виявляти тенденції змін;
- прогнозувати тенденції розвитку НПО з урахуванням історичних закономірностей розвитку;
- здійснювати моніторинг активності НПО на різних рівнях економічного циклу.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 «Загальні питання щодо функціонування НПО»

ТЕМА 1 «НЕПРИБУТКОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: ХАРАКТЕРНІ РИСИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ»

[2, розділ 1]; [3, с. 9-60]; [4, с. 7-66]; [4, с. 7-39]

Неприбуткові організації. Види неприбуткових організацій. Благодійні організації. Громадські організації. Творчі спілки. Політичні партії. Пенсійні фонди. Творчі спілки. Науково-дослідні установи. Професійні спілки. Класифікація неприбуткових організацій. Критерії класифікацій неприбуткових організацій.

ТЕМА 2 «ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕПРИБУТКОВОГО СЕКТОРА»

[3, с. 241-267]; [5, с. 126 - 214]; [7, с. 200-223]; [8, с. 90-114]

Підходи до трактування НПО. Обґрунтування підходів до тлумачення сутності НПО. Економічний підхід до трактування НПО. Юридичний підхід до трактування НПО. Цільовий підхід до трактування НПО. Структурний підхід до трактування НПО. Роль НПО у формуванні громадянського суспільства. Волонтерські організації. Неурядові організації. Громадські організації. Третій сектор. Різновиди громадських організацій. Функції громадських організацій.

ТЕМА 3 «ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ»

[1, с. 431-452]; [5, с. 445-458]; [6, с. 160-183]; [11, с. 257-319]

Ефективність функціонування НПО. Методики оцінки ефективності НПО. Оцінка рівня організаційного розвитку некомерційних організацій за методикою К. МакНамари, чинників внутрішнього середовища організації з точки зору їх впливу на її зовнішнє середовище за методикою А. Вакуленко. Блоки шкал для якісної оцінки наступних параметрів ефективності діяльності неприбуткової організації. Багатопараметричний підхід у визначенні ефективності НПО. Підходи до оцінки ефективності організацій третього сектору розроблені Борисовою Е. та Гілетою О. Критерії ефективності третього сектору за Ю. Бондаренко. Соціальна ефективність. Сталість НПО. Параметри ефективності НПО. Цикл управління результативністю. Індикатори для вимірювання досягнення результатів. Індикатори витрат. Індикатори діяльності. Взаємозв'язок між індикаторами. Бенчмаркінг. Види бенчмаркінгу.

ТЕМА 4 «ІНДАУМЕНТ НЕПРИБУТКОВИХ УСТАНОВ»

[2, с. 440-457]; [4, с. 180-220]; [7, с. 17-33]; [8, с. 133-185]

Ендавмент. Структура ендавмент-фондів. Основні функції фонду. Риси ендавмент-фондів. Варіанти формування цільового капіталу. Історія розвитку індавмент-фондів. Переваги ендавменту. Традиційний механізм роботи ендавмент-фонда. Методика розрахунку суми фонду.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. «Механізм функціонування НПО»

ТЕМА 5 «БАЗОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НПО: МІСІЯ, СТРУКТУРА, ЦІННОСТІ ТА ПРИНЦИПИ»

[3, с. 490-510]; [5, с. 133-145]; [8, с. 17-35]; [9, с. 23-35]

Місія. Структура організації. Форми менеджменту. Централізована форма менеджменту. Децентралізована форма менеджменту. Організаційна структура менеджменту. Матрична структура менеджменту. Структура незалежних груп менеджменту. Ціннісні орієнтації.

ТЕМА 6 «МАРКЕТИНГ НПО ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ»

[7, с. 123-144]; [8, с. 12-135]; [9, с. 129-195]; [10, с. 235-311]

Маркетингове дослідження. Мета маркетингових досліджень. Завдання маркетингового дослідження. Маркетингова орієнтація НПО. Етапи маркетингової орієнтації НПО. Характерні елементи маркетингу, пов'язані з маркетинговою орієнтацією. Стратегічне планування. Основні етапи планування. Сильні та слабкі сторони НПО.

ТЕМА 7 «ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ НПО»

[3, с. 211-245]; [7, с. 106-129]; [8, с. 212-310]; [10, с. 116-225]

Фінансовий менеджмент. Фінансова стійкість НПО. Життєздатність неурядових організацій. Дев'ять критеріїв успішної НПО Пітера Брінкерхофа. «Модель слона». систему оцінювання організаційної життєздатності. Алгоритм оцінки життєздатності НПО.

ТЕМА 8 «ЛЮДСЬКИЙ РЕСУРС НПО»

[2, с. 106-129]; [3, с. 248-275]; [9, с. 313-411]; [10, с. 228-355]

Типові функції в діяльності НПО. Основні функції виконавчого директора. Функції головного бухгалтера. Функції керівників структурних

підрозділів. Функції управління персоналом. Проблеми в управлінській діяльності НПО. Напрями навчання фахівців в НПО. Кадрова робота та її напрямки.

ТЕМА 9 «ОПОДАТКУВАННЯ НПО В УКРАЇНІ»

[3, с. 447-467]; [5, с. 67-125]; [7, с. 171-191]; [8, с. 13-85]

Нормативна база оподаткування неприбуткових організацій в Україні. Податок на прибуток. Податок на доходи із фізичних осіб. Категорії НПО, які користуються пільгами. Податки, що сплачують НПО. Проблеми при оподаткуванні НПО.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер тижня	Вид заняття	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				балів
			Годин				
			лк	лаб.	пр.	СРС	
Змістовий модуль 1 «Методологія проектного аналізу»							
1	Лекція 1	Неприбуткові організації в Україні: характеристика та класифікація	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 1	Введення у курс Неприбуткові організації в Україні: характеристика та класифікація			2		5
	Самостійна робота 1	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	10	5
2	Лекція 2	Теоретичні концепції функціонування неприбуткового сектора	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 2	Введення у курс Неприбуткові організації в Україні: характеристика та класифікація			2	-	5
	Самостійна робота 2	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	10	5
3	Лекція 3	Економічна ефективність НПО: методологія та особливості	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 3	Економічна ефективність НПО: методологія та особливості			2	-	5
	Самостійна робота 3	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	10	5
4	Лекція 4	Індавмент неприбуткових установ	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 4	Індавмент неприбуткових установ	-	-	2	-	5
	Самостійна робота 4	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	10	5
5,6	Самостійна робота	Підготовка ПМК I				4	
	ПМК I	Підсумковий контроль за змістовий модуль I					10
Всього за змістовий модуль 1 – 84 год.			8	-	8	44	50
Змістовий модуль 2 «Функціональні аспекти проектного аналізу»							
7	Лекція 9	Базові характеристики НУО: місія, структура, цінності та принципи	2	-	-	-	-
	Практичне	Базові характеристики НУО:			2		5

	заняття 9	місія, структура, цінності та принципи					
	Самостійна робота 9	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	10	5
8	Лекція 10	Маркетинг НПО та стратегічне планування	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 10	Маркетинг НПО та стратегічне планування			2		5
	Самостійна робота 10	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	10	5
9	Лекція 11	Фінансовий менеджмент та життєздатність НУО	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 11	Фінансовий менеджмент та життєздатність НУО			2		5
	Самостійна робота 11	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	10	5
10	Лекція 12	Людські ресурси НУО Оподаткування НПО в Україні	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 12	Людські ресурси НУО Оподаткування НПО в Україні			2		5
	Самостійна робота 12	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	10	5
11,12	Самостійна робота	Підготовка до ПМК II				4	
	ПМК I	Підсумковий контроль за змістовий модуль II					10
Всього за змістовий модуль 2 – 96 год.			8	-	8	44	50
			16	-	16	88	100
Всього з навчальної дисципліни – 120 год.							

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ №1

1. Особливості неприбуткових організацій.
2. Характеристика різних видів неприбуткових організацій в Україні.
3. Класифікація неприбуткових організацій
4. Підходи до трактування НПО.
5. Переваги структурно-оперативного підходу порівняно з іншими концепціями щодо трактування НПО.
6. Функції громадських організацій .
7. Роль громадських організацій у розбудові громадянського суспільства.
8. Відмінність громадських організацій від інших угруповань.

9. Методика А. Вакуленко в оцінці рівня організаційного розвитку НПО.
10. Оцінка рівня організаційного розвитку некомерційних організацій за методикою К. МакНамари.
11. Підходи до оцінки ефективності організацій третього сектору розроблені Борисовою Е. та Гілетою О.
12. Ефективність організацій третього сектора за Ю. Бондаренко.
13. Індекс сталості третього сектору в оцінці результативності діяльності НПО.
14. Управління результативністю діяльності НПО.
15. Сутність «ендавменту» та цілі створення.
16. Історія розвитку ендавменту.
17. Структура ендавмент-фондів.
18. Риси моделі ендавмент-фондів.
19. Традиційний механізм роботи ендавмент-фонда.
20. Практика створення і застосування ендавмент-фондів за кордоном та в Україні.
21. Сутність НПО та їх характерні риси.
22. Проблеми у використанні ендавмент-фондів в Україні.
23. Підходи до оцінки ефективності функціонування НПО.
24. Управління результативністю діяльності НПО.
25. Структура ендавмент-фондів.
26. Стадії проекту з посилення управління результативністю НПО.
27. Бенчмаркінг у поліпшенні результативності управління НПО.
28. Індикатори як важливі елементи побудови системи управління результативністю.
29. Методики оцінки ефективності НПО.
30. Термінологія з ознакою неприбутковості та обґрунтування її застосування.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 2

1. Місія функціонування НПО
2. Структура організації
3. Цінності та принципи НПО
4. Вивчення потреб. Маркетинг громадської організації
5. Маркетингова орієнтація НПО
6. Клієнти НУО
7. Стратегічне планування
8. Фінансовий менеджмент
9. Життєздатність НПО
10. «Модель слона» у алгоритм оцінки життєздатності НПО.

11. Застосування критеріїв успішної НПО Пітера Брінкерхофа на практиці.
12. Персонал НПО.
13. Практична робота з персоналом неприбуткової організації.
14. Проблеми керівників в управлінській діяльності.
15. Основи мотивації персоналу організацій третього сектору.
16. Специфіка оподаткування НПО.
17. Особливості сплати податку на прибуток НПО.
18. Особливості сплати податку на доходи фізичних осіб.
19. Особливості сплати земельного податку.
20. НПО, яким надаються пільги по оподаткуванню.
21. Законодавче забезпечення оподаткування НПО.
22. Роль маркетингу у забезпеченні життєздатності НПО
23. Стратегічне планування як запорука успішного функціонування НПО.
24. Кадрове забезпечення НПО
25. Методики оцінки фінансової стійкості НПО.
26. Теоретичні підходи до планування діяльності НПО.
27. Взаємозв'язок базових цінностей НУО із потребами населення (на прикладі конкретної організації).
28. Особливості функціонування НПО у галуз сільського господарства.
29. Особливості функціонування НПО у галузі охорони здоров'я.
30. Особливості функціонування НПО у галузі освіти.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Бесчастний В. М. Громадські об'єднання в Україні / В. М. Бесчастний. – Київ : Знання, 2017. – 415 с.
2. Вінніков О. Ю. Державне фінансування організацій громадянського суспільства. Як запровадити європейські стандарти? / О. Ю. Вінніков, Д. С. Ковриженко, М. В. Ладиба. – К. : Агентство «Україна», 2018. – 224 с.
3. Гілета О. П. До питання критеріїв ефективності неприбуткових організацій / О. П. Гілета // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. Випуск 15. – 2019. – С. 245–259.
4. Assessment of the Agriculture and Rural Development Sectors in the Eastern Partnership countries [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/ukraine_assessment--2.pdf
5. McNamara C. Field Guide to Consulting and Organizational Development With Nonprofits: A Collaborative and Systems Approach to Performance, Change and Learning / C. McNamara. – Authenticity Consulting, LLC, 2005. – 517 p.
6. Jegers, M. (2011). Managerial economics of Non-profit organizations. Brussel: VUB Press
7. Salamon, Lester M. (2003), Global Civil Society. An Overview, The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project. Available at <https://www.icnl.org/resources/research/ijnl/global-civil-society-an-overview>

Допоміжна:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2019.– № 18–22. – С. 1–144.
2. Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України від 2 грудня 1997 р. № 671/97-ВР // Відомості Верховної Ради України – № 13. – ст. 52.
3. Наказ міністерства фінансів “Про затвердження Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій” від 24.01.2013 № 37 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
4. Неприбуткова організація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org>
5. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2018.– № 13–17. – с. 1–112.
6. Duque-Zuluaga L. C., Schneider U. Market orientation and organizational performance in the nonprofit context: Exploring both concepts and the relationship between them. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/234111129_Market_Orientation_and_Organizational_Performance_in_the_Nonprofit_Context_Exploring_Both_Concepts_and_the_Relationship_Between_Them

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Література бібліотеки ТДАТУ.
2. Міська бібліотека ім. Лермонтова.
3. Офіційне інтернет-представництво Президента України
<http://www.president.gov.ua/>.
4. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua> .
5. Президент України <http://www.president.gov.ua> .
6. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
7. Міністерство фінансів України <http://www.minfin.gov.ua>.
8. Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України
<http://www.me.gov.ua>.
9. Міністерство аграрної політики України <http://www.minagro.kiev.ua>.
10. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
<http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.
11. Міністерство екології та природних ресурсів України
<http://www.menr.gov.ua/>.
12. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
13. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України
<http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.
14. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».